

Gandžio ir šiandien labai pagelbėtų mūsų vaikams ir švietimo sistemai Dovanoju svarbias Gandžio mintis tinkančias šiandienai

Gandis būdamas mokytoju stengėsi nebausti prasikaltusius, o nubausti save už svetimas nuodėmes. Nesuteikti užpelnytų kančių kitiems, bet kentėti pačiam. Šito įprastoje pedagogikoje nerasite. Tačiau šiame alogiškume buvo sava logika, kuri veikė aukšto moralumo santykių atmosferoje – tikros meilės tarp mokytojo ir vaikų. Nauja pedagoginė priemonė suveikė. Vaikai iš tikrųjų suprato savo neteisingą poelgį. Įtampa dinga, santykiai tarp suaugusių ir vaikų tapo daugiau atviri ir nuoširdūs.

Taip Gandi tam tikra prasme atrado stipriai veikiančią pedagoginę priemonę. Taip jis dar kartą įrodė, kad visi būdai yra efektyvūs tik humaniškos neprievartinės pedagogikos sistemoje, kai jau yra susiklostę harmoningi ir aukštos moralės santykiai tarp mokytojo ir mokinių.

Paskutiniaisiais gyvenimo Pietų Afrikoje metais Gandi „Indian Opinions“ publikavo eilę pedagoginio turinio straipsnių: „Indams tėvams“ (1911), „Skandalas mokykloje“ (1911), „Mokymas gimtomis kalbomis“ (1912), „Tėvų pareiga“ (1913), „Indų švietimas“ (1913), „Mokykla Johanesburge“ (1913). Buvo atspausdinta serija straipsnių bendru pavadinimu „Bendros žinios apie sveikatą“ (1913). Šiuose straipsniuose, o taip pat to meto laiškuose sūnams ir giminaičiams, Gandi ne tik kritikavo indų švietimą Pietų Afrikoje, bet ir dabartinį švietimą apamai, nurodydamas charakteringus trūkumus ir tuo pat metu nurodydamas kaip juos dalinai pašalinti.

Viename iš jo laiškų yra žodžiai: „Dabartinis švietimas man atrodo visiškai apgaulė“. Paaiškindamas šią išvadą, Gandi pažymėjo, kad dabartinis švietimas yra nenaudingas todėl, kad blogai pateikiamas. Negalima tikėtis norimo rezultato, jei neišspręsta svarbiausia užduotis – koks yra tikslas siekti išsilavinimo. Jei visas mokymas baigiasi tik siekiu išlaikyti egzaminus, švietimo pastangos iš karto yra pasmerktos.

Valstybinių mokymo įstaigų sistemoje Gandi visų pirma įvardijo antspaudo vienvaldystę; taip pat moralių žmonių trūkumą tarp mokytojų, nebuvimą artimų santykių tarp vaikų ir pedagogų, bereikalingą jėgų eikvojimą kai kurių dalykų mokymuisi ir tai, kad labai dažnai tos mokyklos indams virsta „vergovės simboliu“.

1920m. rugsėjį sesijos Kalkutoje metu buvo priimta nebendradarbiavimo programa, pagal kurią reikėjo įtikinti studentus ir moksleivius palikti mokyklas ir koledžus. Gandis ir jo bendražygiai labai aktyviai agitavo boikotuoti valstybinę švietimo sistemą.

Kongreso rezoliucija numatė „laipsnišką vaikų išėjimą“ iš valstybinių mokyklų ir koledžų ir jų vietoje lėtą nacionalinių mokymo įstaigų sukūrimą įvairiose Indijos provincijose. Tačiau Gandi reikalavo nedelsiant palikti vietas, kur visa jaunoji Indijos karta auklėjama kaip vergai. Tikindamas tėvus apie šią neišvengiamą būtinybę, jis rašė: „Argi nebūtų geriau, jei mūsų vaikai būtų mokomi laisvoje atmosferoje, tegul ir lūšnose arba medžių pavėsyje; ir jei juos mokytų mokytojai, kurie patys būdami laisvi, įkvėptų ir vaikams laisvės troškulį? Aš noriu, kad jūs suprastumėte, kad mūsų mylimos žemės likimas yra ne mūsų, o mūsų vaikų rankose. Nejaugi mes neišvaduosime jų iš prakeiktos vergovės, kuri privertė mus šliaužioti pilvais? Mes silpni, mes galime neatrasti savyje jėgų ir valios nusimesti tą jungą. Bet nejaugi mums neužteks proto, kad nepalikti to prakeikto palikimo mūsų vaikams?“

Mokymo įstaigų boikote dalyvavo nuo 6 iki 8 milijonų mokytojų, studentų ir mokinių.

1922m. kovą Gandis pagal melagingą kaltinimą buvo areštuotas ir uždarytas į kalėjimą.

Teisingas švietimas – tai vienintelis galimas kelias neprievarta pakeisti pasaulį. „Žmonių švietimas, – rašė Gandis, – gali padėti pasiekti tai, ko neįmanoma pasiekti naudojant jėgą“.

Jei totalitarinėje pedagogikoje pagrindiniai švietime naudojami būdai yra apgaulė ir prievarta, tai Gandi pedagogikoje – tiesa ir neprievarta. Gandis vykdė politikos pedagogizaciją, švietimą įgyvendindamas taikiais, atvirais ir neprievartiniais veiksmais

Auklėjimo idealą Gandis turėjo konkretesnį, nei daugelis kitų pedagogų – jis griežtai atskyrė lytis.

Viena iš pagrindinių kryptingo švietimo-auklėjimo užduočių Gandis matė „pilnutiniame vyro ir moters“ atskleidime. Kitais žodžiais kalbant M.Gandžio pedagogikos negalima apkaltinti

„belytiškumu“, kas, deja, pakankamai dažnai pastebima kitose sistemose.

Kalbėdamas viename universitete Gandis patikslino, kad švietimas – tai gebėjimas „ištraukti“ geriausia, kas yra žmoguje, beje tam, kad tai tarnautų žmonėms. Tikrasis švietimas slypi gebėjime išsiaukti gyvenimui tai, kas yra užslėpta jūmyse. Kokia knyga gali būti geresnė už žmogiškumą? Koks išsilavinimas gali būti geresnis už tą, kurį jūs įgyjate diena dienon eidami į haridžan gyvenamuosius kvartalus, elgdamiesi su ten gyvenančiais kaip su tos pačios, kuriai priklausote ir jūs, žmoniškiosios šeimos nariais? Tai bus pakylėjantis ir taurinantis mokslas“.

Gandžiui švietimas – tai „ištraukimo“ procesas, „išrutuliojimas“ visa ko geriausio, kas yra individe. Tačiau, kaip ir kiekvienas procesas, jis turi optimalius ir krizinius taškus, vadinasi, yra ir tam tikras švietimo proceso organizavimas, kurį būtina įvaldyti. Būtent tai Gandis turėjo omeny, kai straipsnyje „Nacionalinis švietimas“ uždavė retorinį klausimą: „...Ar gi švietimas ne menas ištraukti pilnutinio žmoniškumo iš vaikų, kuriuos jūs auklėjate?“

Gandis įvardijo, kame slypi švietimo-išrutuliojimo menas. 1931m. kalbėdamas Londone mokytojams, dirbusiems pagal Marijos Montessori (pati ji taip pat dalyvavo) metodą, Gandis pasakė: „... mažai yra mokytojų, kurie išstudijavę vaiką kaip individą, panaudodami jo paties jėgas ir jame egzistuojantį garbės suvokimą, sąmoningai geba ištraukti iš vaiko tai, kas jame geriausia. Patikėkite manimi, kaip turinčiu patyrimą bendraujant su šimtais, netgi tūkstančiais, vaikus aš pažįstu, ir vaikuose garbės sąvoka daug aiškiau suprantama, nei pas mus.“

Susidaro akivaizdi seka: suvokti vaiko prigimtį – tai išstudijuoti individualius ypatumus ir skirtumus (individualų talentą, tą „ugnelę“, kuri dega kiekviename), po to aktyvuojant paties vaiko jėgas (nes jų vystimasis įmanomas tik jas treniruojant) per doros ir moralės principus nukreipti vaiką į gilesnę saviauklą ir savireguliaciją. Žinoma, tai atrodo labai schemiškai. Tačiau ši sistema yra auklėjimo proceso organizavimo sėkmės garantas, nes iš esmės jis atspindi realiai egzistuojančius, o ne sugalvotus to proceso principus.

Nurodydamas mokymo-auklėjimo veiklos esmę, Gandis pateikė keletą paradoksalių išvadų: išsilavinimo negalima nei duoti, nei atimti! Tačiau galima padėti jį gauti ir „išauginti“ savyje, padedant mokytojui, aktyviai su juo bendradarbiaujant. Išryškindamas darbo su savimi reikšmę Gandis rašė: „Pati didžiausia atsakomybė slegia mokinius. Nes ateitis priklauso nuo jų norų, sąžiningumo, paklusnumo ir patriotizmo. Mokytojas negali duoti to, ko nėra mokytyje. Mokytojas gali tik padėti „ištraukti į paviršių“ tai, kas jame yra. Jei būtų atvirksčiai – jei mokytojai galėtų kažką įdėti į savo mokinius, tai visi vieno mokytojo mokiniai tarpusavyje būtų panašūs. Bet mes tiksliai žinome, kad ligi šiol nežinoma net dviejų vieno mokytojo mokinių panašumo.“

Mokykla Gandžiui yra tik vienas ir beje ne pats svarbiausias žinių gavimo šaltinis, tai viena iš daugelio savęs atradimo ir savirealizacijos galimybių. Straipsnyje „Jaunoji Indija“ jis rašė: „Mokyklos ir koledžai daugeliu atveju paverčia mus paprasčiausiomis paviršutiniškų žinių saugyklomis. Esmė mokymosi procese atmetama, o išmokinami tik esmės įvardijimai: sėkla atmetama, įsisavinamas tik kevalas. Nenoriu sumenkinti mokyklų ir koledžų kaip tokių reikšmės. Jie turi savo pritaikymą. Bet mes neabejotinai išpučiame jų svarbą. Šios mokymo įstaigos tik suteikia galimybę vienu iš daugybės būdų įgyti žinias“. Gandžiui be mokyklos įprastine prasme, yra svarbesnės kito pobūdžio mokyklos: „**gyvenimo mokykla**“, „darbo mokykla“, „tarnystės žmonėms mokykla“ ir, galiausiai, „savišvietos mokykla“.

Pagrindinis žinių šaltinis, jo supratimu, yra supantis mus pasaulis. Žmogui reikia išmokti susikaupti ir būti pastabiu. J.Kamenskis „Didžiojoje Didaktikoje“ rašė: „...reikia mokyti taip, kad žmonės, kiek tai įmanoma, įgytų žinias ne iš knygų, bet iš dangaus, žemės, medžių, t.y. žinotų ir studijuotų pačią aplinką, o ne tik išmoktų atkartoti svetimus pastebėjimus ir liudijimus apie aplinką“. Po daugelio metų Gandis beveik tapaciai pakartojo šią mintį: „Mums reikia išsilaisvinti iš išdidumo. Jei tik mes panorėsime, mes galėsime išmokti kažką naudingo, netgi iš medžio... Galvokite, ir jūs daug išmoksitė iš medžių, paukščių, žvėrių. Tai yra tai, ką aš bandau daryti, akies krašteliu tai pamatęs ir širdimi suvokęs noriu patarti taip mokyti ir kitiems.“

„Studentiškas gyvenimas tam, kas tai supranta, – rašė Gandis, – niekada nesibaigia, nei kai jis valgo, miega, žaidžia, kasa žemę, verpia, audžia ar veikia kažką kitą. Jis visą laiką sužino kažką naują. Visur

reikia vystyti pastabumą, tada jums nereikės daugybės mokytojų, arba, tiksliau, visą pasaulį jūs laikysite savo mokytoju ir „sugersite“ viską, kas jame yra gero“.

Patyrimas yra pagrindinis žinių vertingumo šaltinis ir kriterijus. Kreipdamasis į studentus, Gandis pasakė: „Žinios, įgytos patyrimu, daug vertingesnės ir gerokai naudingesnės, nei knyginės. Tuo aš neabejoju“. Gandis aiškiau atskyrė sąvokas „išsilavinimas“ ir „išmintis“, laikydamas pastarąją gebėjimu panaudoti žinias praktiškai. Patardamas jaunam žmogui, jis rašė: „Jūs įgijote išsilavinimą, bet neįgijote išminties!!! Mokinkitės jos dabar... nes išminties mokymasis reiškia praktinių žinių įgijimą. Tačiau atminkite, kad praktinė veikla gali būti dora ir nedora. Pabuskite.“

1925m. bendraudamas su studentais Madrasede jis pasakė: „Jūsų tikrasis mokymasis prasideda tik po to, kai jūs paliekate mokyklas ir koledžus. Kiekvieną dieną jūs kažko mokinatės, bet reikia žinoti, kaip išmoktą pritaikyti gyvenime. Labai dažnai reikia užmiršti tai, ką jūs jau išmokote. Pavyzdžiui, reikia išsilaisvinti iš apgaulingų idėjų ekonomikos ir istorijos srityse, kurias daugelį metų jums kalė į galvą. Todėl jūs turite tapti stebėtojais ir pamatyti tai, kas yra giliau, nei paviršius, o geriausia nuimti tą paviršių ir pamatyti, kas po juo paslėpta.“

Mokytis visur ir visada yra būtinybė žmogui, kuris suvokė žinių vertingumą. Gandis laikė klaidinga nuomonę, kad žinias galima gauti tik mokantis mokykloje ir koledže. Jo nuomone, „nėra nieko kilnesnio ir ilgaamžiškesnio už savimokslą“.

Daug įdomaus ir originalaus Gandžio darbuose skirta mokytojui – svarbiausiam veikiančiam asmeniui švietėjiškoje-auklėjamojoje veikloje. Nuo moralinio mokytojo veido, jo dvasinių jėgų, Gandžio nuomone, priklauso nacijos klestėjimas.

Gandis buvo įsitikinęs, kad mokytojas yra bet kurios pedagoginės sistemos centras ir galiausiai viskas priklauso nuo jo. Netgi netobulą švietimo sistemą nuoširdus ir kūrybingas mokytojas gali iš esmės pagerinti. „Mokytojai gali, jei panorės, – rašė Gandis, – padaryti mokymąsi įdomiu ir efektyviu, nežiūrint į apmirusios egzaminų sistemos spaudimą. Mokytojas turi galimybę pasirinkti gimtąją vaikų kalbą... Jei mokytojai panorės, jie gali pašalinti daugelį egzistuojančios švietimo sistemos trūkumų.“ Neatsitiktinai Gandis ne kartą pabrėžė, kad pagrindinė švietimo problema ne tiek tame, kad nuspręsti, kam ir kiek mokinti, kiek tame, iš kur gauti gerų mokytojų, kurie sugebėtų numatytas reformas įgyvendinti praktikoje

Gandis nepaliko vietos mokytojo dviveidiškumui, pedagogo kaukės užsidėjimui net ir kilnių tikslų įgyvendinimui. Jis netgi patarė neslėpti savo nemokšiško, jei tikrai toks yra.

Suprasdamas, kad nuo dorinio mokytojo elgesio praktiškai priklauso visas auklėjimo-mokymo procesas, Gandis, netgi sutiko nekreipti dėmesio į profesinius mokytojo paruošimo trūkumus, jei jo dora nekelia abejonių. Būtent tokiu buvo jo pagrindinis kriterijus atrenkant mokinius mokyklai „Tolstojaus fermoje“ ir „Fenikse“. „Jei švietimo darbuotojai neturi išdirbto charakterio, jie kelia grėsmę visuomenei“, – teigė Gandis.

Santykius mokytojas-mokinys Gandis laikė svarbiausiais ir todėl gebėjimas racionaliai ir subtiliai juos kurti ir išlaikyti yra talentingo pedagogo požymis. Jis kalbėjo apie būtinybę pilno susilieimo su vaikais, aktyviai dalyvaujant jų gyvenime ir įgyjant jų pasitikėjimą. Pedagogo valdžia, pabrėžė Gandis, turi būti meilės valdžia, kuri daug kartų stipresnė ir ilgaamžiškesnė už valdžią, išugdytą baismės baimės. Pedagogas turi būti pavyzdys atlaidaus elgesio su kitais ir griežtų reikalavimų pačiam sau. Geras mokytojas visada įdomus vaikams, juos prie jo traukia. „Mokytojas, – rašė Gandis, – veikia kaip magnetas. Vaikai supa jį ir nepaleidžia nei minutei. Išsiskyrimas su mokytoju tampa jiems nepakeliamu.“

<http://biblioteka.gindia.lt/kitos-knygos-ir/15-mahatma-gandi/25-mahatma-gandi.html>